

որուն հանդէպ կային յոճարէն յօրինուածներ¹ :

4. — Հայ տառերը յունարէնէն առնուած ըլլալով՝ դասաւորումը միանգամայն եղած է, և յետագայ աշխատութիւն մը անըմբռնելի է, մանաւանդ այնքան մեծ՝ որ պատմիչներուն ճառեր ներշնչէր :

5. — Ս. Մկրտը՝ ապստոլ ըլլալոյ համար՝ յետ այնքան յուսախաբուածեանց՝ թէ նոր տառերը հայ ժայնքու ամբողջութեան կը բաւէին, անհրաժեշտ կարիքն զգաց բառարանական աշխատութեան մը :

6. — Եթէ հայ գրականութիւնը նոր կը սկսէր, աշխարհքը ի վաղուց գոյութիւն ունէր և մեր Թարգմանիչներ չէին կարող անտեղեակ ըլլալ թէ բառարաններ անհրաժեշտ գործիք մ'են Թարգմանութեանց. բառարանը հնուց ի վեր գոյութիւն ունեցած է Յոյներուն մէջ և Ասորւոց, և Հայերը Ե. դարուն Եղեւթոյ մէջ՝ Բաբելասայ ժամանակ՝ (ուղղելի Բաբուլաս) հայկական վարժարան ունէին. (Հմտ. Տաշեան, վարդապ. Առաքելոց, էջ 196) :

7. — Մեր Թարգմանիչները ճիշտ գրականութիւն մը պիտի փոխադրէին հայերէնի. արդ այս՝ նրաժամանակ անկարելի էր, եթէ մանաւանդ՝ ինչպէս կ'ըսէ Ղազար՝ բաց ի Ս. Սահակէն ամէնքն ալ « սակա՛ մի մերձաւորեալք էին ի յոյն հեգեզայն » :

8. — Այդ դարու Թարգմանութեանց խումբերը (Հայկազեանի յօրինումէն ի վեր դիտուած²) ունին հասարակաց յատկանիշներ, և այդ յատկանիշները յեզոտաբանական փոփոխութիւններ չեն՝ ժամանակի ձեռքով կատարուած, այլ գիտական, ուսումնական նկարագիր մ'ունին. արդ, հասարակաց յատկանիշները չեն ապացուցաներ յայտնապէս նաեւ աշխատութեան հասարակաց միջոցներ :

9. — Դիտել տրուած է արդէն³ թէ

Մակար. զրքին մէջ Գ. որ հոմանիշներ կան յունարէն նօսաւքեմստեզ (բարձրագեալք) բառին հանդէպ. « Կամեցան կեանայ երեսի տիրել րազատորել հպարտանայ, ամբարտաւանել, յոյն կայ, րարձրապարանոց երեսել » : Բառարանի մէկ կողմը չէ՛ այս հոմանիշներու տողանցումը :

10. — Դաւիթ Անյաղթ իմաստասրական բառարան մ'ունի, ինչպէս նաեւ քերականութիւն մը՝ միակերպ, արուեստական, յունարէնի վրայ ձեւուած : Արդ երբ նրբացումը, ծայրայեղութիւնը կայ, չենթադրուիր նախապէս անոր չափաւորեալ մէկ ձեւին գոյութիւնը. և երբ աւելորդը կայ, ի հարկէ եղած պէտք է ըլլայ նաեւ կարեւոր և անհրաժեշտը :

11. — Փաստոս Բուզանդի մէջ՝ ինչպէս դիտել կու տայ Գեղեքը, (Փաստոս Բուզանդ, էջ 18), բառարանի բազմաթիւ հետքեր կան. զոյգ կը գործածուին Սեմիարք = Նոտարացի : « Նոտարացի մեկնարանութիւնն (glossar) շատ հետաքրքրական է, վասն զի յոյն — հայերէն մեկնագրէ մի առնուած է ան... եզակի ոչպակաս ձեւն նոյն բառին մեկնիչն անփոփոխ պահել է մեկնագրի մէջ գտածին համեմատ, վրան դրել է և ապա բնագրին մէջ մտել է » . (անդ) : Գեղեքի ի մէջ կը բերէ ուրիշ օրինակներ. « ամենայն սատրոսպք = նախարարք և ազատք », « ի վերայ ոչդահաւաստ = որոտորոտաց քրիսնէից » :

Հ. Կ. Տ. ՍԱԼԱԿԻԱՆ

Շարայարելի

2. Հ. Վարդան Հացունի « Խորհրդածութիւնք եղիւ չէի վրայ » էջ 180.

3. Երբորդ Մակարայեցիք, Գ. 12.

Ս. Ռ. Ս. Ք. Ե. Լ. Ս. Ի. Ն. Ե. Ե. Ի.

Ա. Դ. Ա. Մ. Գ. Ի. Բ.

Հ. ՄԱՍԿԱԿԵՆ ԵՄԵՆՈՅԵՆՈՅԵՆՆԵՐՈՎ.

Հ. ՄԻԿՐՏԻՑ ԳՈՏՈՒՐԵԱՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ 1907

գին ֆր. 1,50 էլ ք + 332

1. Ըստ Հ. Գ. Նահապետեանի՝ ուղղելի « Վարդապետի » :

Հայրենիք (Պոսթըն) . - Զեր 43 թուի մէջ Բազմավէպի Սկստեմբեր-Հոկտեմբեր թուի մասին խօսելով և քաղաածներ ներկայացնելով անկից՝ հետեւեալը կը խորհրդածէր. «Իսկապէս օրէ օր աւելի զգալի կը դառնայ գրական արտոյշ հանդէսներուն պէտքը, որոնց պակասը լրացնելու համար փափագելի էր որ Բազմավէպը աւելի ընդարձակ ծաւալով հրատարակուէր ամէն ամսու՝ քան երկու անգամ մը» : - Առանց Բազմավէպի ծաւալը կրկնապատկելու, ընթերցողները պիտի ունենան 1908ին նոյն զանազանեալ բովանդակութիւնը բաժնուած երկու թիւերու մէջ՝ որ իրարու շարադարձութիւնը պիտի ըլլան, և գրականական մէկ թիւ պիտի կազմեն :

Ձայն Հայրենեաց (Պոսթըն) . - Կ'ընդունինք թէ դուք աւելի տեղեակ էք Զեր թերթի ուղղութեան և սիրայօժար կ'արտատպենք յայտարարութիւնը զոր կ'ընէք՝ խօսելով Բազմավէպի Սկստեմբեր (1907) թուին վրայ . «Ձայն Հայրենեաց և Ազատ-Բեմ երբէք չեն ճանչցած ու չեն ճանչնար (հին Հնչակի սոցիալ-դեմոկրատ) աշխարհայեցողութիւնը... Իսկ ընկերավարական կամ ուրիշ աշխարհայեցողութիւններուն մէջ կամովին սպառաւան չունի իսկ հիւլեաման գոհողութիւնները... (Հայութեան օգտին ու մեր) նպատակին դէմ գործածուած ոճիրներ կը նկատեն : Իսկ այս կազմակերպութեան կեդրոնացած գրութեան մէջ մասնաւոր թուով ընտրուած մարմին մըն է ղեկավարողը, և ոչ անաստ մը» (թիւ 465) : Ձայն Հայրենեաց և Ազատ-Բեմ գուտ ազգայնականներն է, և այս դատաւորման մէջ պէտք է զետեղուին հայ թերթերու զօրահանդէսին մէջ (Բազմ. Սկստեմբեր. 1907) :

Աւերասողրապու (Մ. Տարախեան) . - Հայնէի թարգմանութիւնները լաւ են. իսկ միւս ուսանաւորները... կը յարգէ Բազմավէպ ձեր զգացումն և սէրը բայց առանց ուզելու ծառայել անոր :

Կարս (Ա. Բէկ. Յ.) . - Ընդունած ենք Զեր թարգմանութիւնները. նիւթերու առատութեան պատճառով արայծմ կարելի չէ տըպել. ռուս հեղինակները զարմանալի են՝ իրենց սէրով դէպի ընկած, այլասերուած տիպարներ :

Թիֆլիզ. Վ. Փ. - Ընդունեցանք դերասան Արեւիկայի լուսանկարները :

Պոլիս. Հ. Յ. Մ. - Բազմավէպի թիւը պատրաստ ըլլալով՝ կարելի չեղաւ այս անգամ Վստեմ. փաշային լուսանկարը գտնելու :

Ամիլիզ. Պոտֆ. Աստերիս. - Ելլալայի մէջ գտնուած հայ արձանագրութիւնը կարգացած ենք և յաջորդ ամսուն անանձին գրութիւն մը պիտի նուիրենք անոր :

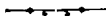
Նիւ-Հէյքն. «Խմբ. Լոյսի» . - Զեր առաջարկութիւնը սիրով ի նկատի կ'առնուի և յաջողութիւն կը մտղենք ուսումնասէր պարունին :

Փարիզ. Փոտֆֆ. Գալֆայեն. - Ընդունած ենք Զեր շարադրած մեղեդիներու հաւաքածոյքը, «Նոր-Որոր» թիւ օրինակներ : Ուրախակցութիւն : Արտատպութիւնը յաջորդով :

ՓՈԽԵԼԻՔ

Բազմավէպի սոյն թուի մէջ կրկնի բարդ (էջ 10, տող 15) կարդալ «ստորագրել», «երկրաւոր» բարդ (էջ 3 տող 22) կարդալ «կամաւոր» իսկ 6 տողը (էջ 1) կարդալ «Որ վեհութիւնը ցոյց կու տան Մասիսին» :

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Շնորհաւոր Ամանորի վարդազեղ առաւօտը... Նաւասարդի աղանիները - թոռնիկներն անոր՝ որ ձիթիկն մը կտուցին մէջ՝ թուա Արարատի ծայրէն - թող տանին մեր ողջոյնները այն աւան Հայերուն որ աշխարհի հեռաւոր անկիւնները ցրուած, կը կարօտին, իրենց սենեկի միջանուլթեան մէջ, իրենց հայրենիքի հեռաւոր սրբավայրերուն, անոր հեռաւոր փառքերուն :

Որքան գեղեցիկ էին այն օրերը՝ ուր ամբողջ Հայութիւնը մէկ ուխտասեղոյ մը մէջ կը հաւաքուէր : Հոն ազգին բոլոր դասակարգերը - մարդիկներու հովիւն մինչեւ ոչխարներունը - Հայաստանի բոլոր գաւառներուն բնակիչները՝ առիթ կ'ունենային իրար տեսնելու, իրար ճանչնալու, զգալու թէ մէկ գլուխ մ'ունին և մէկ սիրտ մը, թէ մէկ ժողովուրդ մ'են : Կրօնական հանդէս մը չէր ան, այլ քաղաքագիտութեան ամենէն յաջող հնարքներն մին :

Ո՛ր է ներկայապէս այն ժամադրավայրը՝ ուր Հայութեան բոլոր տարրերը առիթ ունենան իրարու հետ տեսակցելու : Ո՛ր է մեր նաւասարդը, մեր Յաշտիշատը :

Ամէն հայ սրտի մէջ, ամէն հոգիի մէջ թող կանգնուին անոնք :

Թերթն է ան :
Ընթերցումն է՝ միակ զօղ հայ մտքերու միջև :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Հ. ԲԱՐՍԵՂ Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

«ՍՐԲՈՑ ՀՕՐԵ

ԵՒ ԱԳՐԻ ՊՈՆՏԱՑԻՈՑ

ՎԱՐՔ

ԵՒ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ»

Գին՝ ֆր. 6.

Միտքերուն համար ոչ մէկ արգելք կայ, Սիրտերուն համար ոչ մէկ անշրպիւտ. անոնք կարող են դարձեալ իրենց նաւասարդը տօնել, ոչ տարւոյն սկիզբը միայն, անոր ամբողջ ընթացքին, աւսնին ճիգ ընելով դուրս ելնալու իրենց արհեստի և իրենց միջավայրի ցանկէն, հետազոտելով մաշնէն քանով որ Հայութեան պատկանի, թէպէտ այն Հայութեան՝ որ դարերու կամ տեղւոյ անգրգին անշրպետով բաժնուած ըլլայ իւրենցնէ:

Հայութեան գաղութներուն մէջ մտաւորական կապ մը, աննիւթական շղթայ մը հաստատելու համար՝ հարկաւոր է թերթ մը, որ չունենայ տեղական կամ արհեստի գոյն, այլ ինչպէս վաւարան մը՝ ճառագայթներու ամփոփիչ, իր մէջ հաւաքէ հայկական կեանքի բոլոր երեւոյթները, ուր իրարուն հանդիպին Հայութեան նշանաւոր միտքերը, ուր հայ հոգիները քանի՜ իրբեւ կրակարանի մը շուրջ՝ թեւերնին ամփոփած՝ տեսակցելու և խօսակցելու:

Դժբաղդաբար հայ թերթերը ենթակայական ձգտումներով կը վարուին. աւելի օգտակար կ'ըլլան գրողներուն՝ քան ընթերցողներուն. աւելի արտայայտութեան միջոց մ'են քան մշակութեան գործիք մը. հոն անխտիր կը դրուին միտքերու ծնունդները, և ոչ թէ անոնք որ ընթերցողներու մէջ կարօտութեանը կը համապատասխանեն: Պէտք է այս համոզումն ընդհանրանայ՝ թէ դեռ ըբժիշկներուն համար չէ, այլ հիւանդին: Սակայն անհամեմատ կերպով աւելի գծուարին է թերթի հրատարակել ամենաբոլոր ծրագրի մը, կազմակարգի մը համեմատ՝ քան թէ զայն լեցնել առանց մտահոգութեան՝ ու և է յօդուածով. այս պատճառաւ մեր մէջ կը պակսին թերթեր՝ որ լայնօրէն համապատասխան ըլլան հայ ժողովուրդին, հայ ազգին կարօտութեանց, ուր անոր գասակարգին, անոր հետաւոր գաղութները կարենան միշտ իրենց բաժինը, գիրենք հետաքրքրող մաս մը գտնալ, աղբիւր մը՝ իրենց ծարախին համար:

Մարդիկով ուրեմն հայ թերթերուն՝ Ամանորի առթիւ՝ ծառայելու Միւթեան սրբազան գործին՝ ծանօթացնելով հայութեան այլեւայլ տարբեր իրարու, որովհետեւ ծանօթութիւնն է որ սէր կը շնչէ, և սէրն է որ միութիւն յառաջ կը բերէ, — Բազմալիկ կը մտնէ իր վաթսեւերորդ վեցերորդ շրջանը՝ ջանալով իրագործել ինքնամենէն առաջ՝ այս սկզբունքներուն. — միութեան կէտ մ'ըլլալ Հայութեան համար, գործել որոշ ծրագրով և նախագիծած ճամբով:

Այս գաղափարի իրագործելու համար՝ Բազմալիկ պիտի ունենայ 1908ի տարի շրջանին մէջ ալ այս բաժինները.

«Հայկական ճեմարան», ճառախօսութիւններ և քննութիւններ ազգային պատմութեան, լեզուի վրայ, եւ այլն:

«Թղթկեցութիւնը Հայկական ճեմարանի», բանավէճեր՝ ազգային գիտութեանց վրայ մասնաւորապէս Ախարհաբարի. ինչպէս յայտնի է մեր ընթերցողներուն՝ ազգային ծանօթ գրիչներ արդէն սկսած են գրել այս

բաժինն մէջ, ջանալով յառաջ բերել մեծելութեան այս շրջանին՝ գրական կեանք և եռանդը, մտածումներու շարժումը, միտքներու կենդանացումը:

«Ամբողջութիւնը». տեղեկութիւններ և լուրեր՝ ազգային կեանքի վրայ, նորութիւններ՝ Հայոց մամուլին, գեղարուեստին վերաբերեալ, եւ այլն:

«Գրականը». ծանօթացում համազգային գրականութեան գործարներուն, ինչպէս նաեւ ինքնագրութիւններ՝ բանաստեղծական, թատերական, վիպական, եւ այլն:

«Գիտութեան այլեւայլը». այս բաժինն մէջ պիտի ծանօթացուին համազգային գիտութիւնները, նոր գիւտերը, քննադատական յայտնութիւնները, եւ այլն:

Անխտրեկ ըլլալով այս ընդարձակ ծրագիրը բովանդակել Բազմալիկի մէջ թիւի մէջ՝ մեր ծրագիրը պիտի իրագործենք ամբողջապէս՝ Բազմալիկի երկու բաժանեալ և յաշորդական թիւերու մէջ՝ որ իրարու շարունակութիւնը պիտի կազմեն, իրարու ամբողջացումը, իրապէս մէկ թիւ մը:

ՀԱՏԸՆՏԻՐԻՔ

ԱՐԻԻ ՏՈՆՄԱՅՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷ

ԱՐԱԿ ԵՒ ՈՏԱՆԱՌՈՐ

ԱՇԽԱՏԱՄԵՑ

Ա. Ա. Վ. Ս. Բ. Դ. Ե. Ն. Ե. Ա. Ն.

Կ. ՊՈԼԻՍ 1907

Գ ի ն 6 Ղ Ր Ո Ւ Ը .

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ԱՐԵԱԿ ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ

ՄԿՐՏԻԶ ՊԵՇԻԿԱՆԵԱՆԻ

ԿԵԱՆԳԵ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

Տարւոյս գրականութեան կարեւորագոյն արտադրութիւններէն մին, որուն վրայ առիթ պիտի ունենանք առանձին խօսելու. նիւթը՝ հայկական ժամանակակից պատմութեան ամենէն հրաշալիքներէն մէկը կը շարժուի. Հասունեան խնդրը, քաղաքական գիտակցութեան զարթոնումը՝ Հայոց մէջ, և այլն:

ԱՆՆ ԻՐ ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԵՐԸ

Կերածութիւն.	.	.	.	.	.	6
Գլուխ Ա. Միջավայրը	.	.	.	.	.	9
Գլուխ Բ. Պէշիկթաշլեանի մանկութիւնը ու պատասխանութիւնը	.	.	.	.	.	42
Գլուխ Գ. Պէշիկթաշլեանի գործիք	.	.	.	.	.	49
Գլուխ Դ. Պէշիկթաշլեանի և թատրոնը Հայոց մէջ	.	.	.	.	.	83
Գլուխ Ե. Պէշիկթաշլեանի և կրօնական պատմութեանը Հայոց մէջ	.	.	.	.	.	121
Գլուխ Զ. Պէշիկթաշլեանի ներքին կեանքը	.	.	.	.	.	213
Գլուխ Է. Պէշիկթաշլեանի գրական գործը	.	.	.	.	.	227

Գ Ե Ղ Ա Ր Ո Ւ Ե Ս Տ

ԳՐԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԽԱՍԱԿԱՆ ԵՐԱԹԵՏԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԻ ԼՈՒՆԴԻՍ

ԱՍՏԱԳԻՐ.

Մ Բ Ա Գ Ի Բ Ը

Ա. Գեղարուեստի տեսականը. — Գեղեցկի փիլիսոփայութիւնը (էստետիկա): Գեղարուեստների մասին առանձնապէս՝ ա. բանաստեղծութիւն, բ. երաժշտութիւն, գ. թատրոն, դ. նկարչութիւն, ե. քանդակագործութիւն, զ. ճարտարապետութիւն:

Բ. Գեղարուեստի պատմականը. — ա. Գեղարուեստը հայոց մէջ. բ. հարեւան ազգեր, գ. գեղարուեստը մօտիկ արեւելքում, դ. գեղարուեստը արեւմուտքում, ե. նշանաւոր արուեստագէտների կեանքն ու գործունէութիւնը:

Գ. Գեղարուեստի գրականը. — Նորագոյն հայ գեղարուեստական գրականութիւնից ընտիր երկասիրութիւններ՝ ա. վէպեր, վիպակներ, պատմութեան, բ. թատրոնական գրութեան, գ. արձակ և տաղաչափական բանաստեղծութիւններ:

Դ. Գեղարուեստը ընտանիքում և դըպրոցում. — Մանկավարժական յօդուածներ:

Ե. Մատենախօսական-քննական. — ա. Գրախօսութիւն գեղարուեստական երկերի, բ. ոեցեցեայ կովկասեան բեմի և հայոց թատրոնի գ. գեղարուեստական ցուցաւնդէսներ:

Զ. Գեղարուեստական նամականի. — ա. Թղթակցութիւններ հայ արուեստին վերաբերեալ, բ. գեղարուեստը ոռու մայրաքաղաքներում, գ. արտասահմանեան նամակներ, գ. գեղարուեստական քրոնիկանորութիւններ գեղարուեստի աշխարհից:

Է. Երաժշտական երկասիրութիւններ — ա. Եկեղեցական երաժշտութիւն, բ. աշխարհիկ երաժշտութիւն, գ. ժողովրդական-աւանական երգեր և պարեղանակներ:

Ը. Պատկերահանդէս — ա. Օրիգինալ

նկարներ և պատկերներ, բ. նմուշներ նշանաւոր արուեստագէտների ստեղծագործութիւններից, գ. գեղարուեստի փառքը (առանձին թերթով). դ. իլլիւստրացիա, օրնամենտ, մանրանկար, զարդանկար:

Թ. Խմբագրութիւնից — ա. Մեր ասելիքը, բ. փոստարկը:

Ժ. Յայտարարութիւններ բացառապէս գեղարուեստին և գրականութեան վերաբերեալ:

«Գեղարուեստի» դիրքը լինելու է մեծադիր, քառածալ (in quarto), նման եւրոպական գեղարուեստական առաջնակարգ հանդէսներին. ծառայը՝ իւրաքանչիւր գիրքը 100 երես երկիջեան. առանձին եղող նկարները գունաւոր. կլիշէները պատրաստում են Լայպցիգում և Պետերբուրգում. բոլորը ընտիր տեսակի, տպագրութիւնը կարելոյն չափ խնամքով և շքեղ:

ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԻ ԱՆՊԱՏՄԱՆ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան բաժանորդագինը 10 ռուբլի.

Արտասահմանի բաժանորդների համար 30 ֆրանկ.

Կարելի է վճարել մաս-մաս, իւրաքանչիւր գիրքը հատաւաճառ 1 ռ. 50 կ. Հասցէ՝

Յօդուածներ, նամակներ և այլ գրութիւնների համար՝ Գ. Լեւոնեանին, Беdy-ТОВСКОЯ N. 12. Բաժանորդագրութեան, յայտարարութիւնների և այլ զրամական-գրասենեակային գործերի համար՝ Գ. Գալլստեանին «Գուտտեիերդ» գրաւաճառանոցում և Ն. Մատինեանին «Փառա» գրախանութում: Օտար քաղաքներից Тиф-лисъ, Редакция «Техарвестъ».

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ ԳԱՐԵԴԻՆ ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ԱՆՁՄԱՎԼՊ, զանազան տեսակի ընթերցումներ ընծայելու համար իւր ընթերցողաց, պիտի շարունակէ ամէն ամիս թիւ մը հրատարակել, բայց իւր ամէն երկու թիւ իրարու շարա-յարութիւնը և ամբողջացումը պիտի ըլլան, գրական մէկ ամիսը պիտի կազմեն, միակ ծրարքի մը երկու մասերը իրագործելով: Այս եղանակով կարող պիտի ըլլանք Ազգային այժմէութեանց, գիտական թղթակցութիւններու, գեղարուեստական գրականութեան՝ բաժինները աւելի ճոխաբար ներկայացնել: